

Simply Quartet

'Ze zetten zo'n adembenemend optreden neer dat het publiek aan het eind trappelde van enthousiasme.' Zo schreef het Hamburger Abendblatt na het concert in de Elbphilharmonie in februari 2023, waar het Simply Quartet als eerste strijkkwartet optrad in de serie Fast Lane. Het kwartet beheerst een repertoire van vroege klassieke werken tot de nieuwste composities van levende componisten. De huidige bezetting van het kwartet ontstond tijdens hun gezamenlijke studie aan de Universiteit voor Muziek en Uitvoerende Kunsten in Wenen, waar de vier musici nauw samenwerkten met hun belangrijkste mentor Johannes Meissl. Het kwartet werd opgericht in Shanghai, waar Jensen Horn-Sin Lam het ensemble vanaf het begin ondersteunde. Andere belangrijke mentoren waren Hatto Beyerle en Patrick Jüdt (European Chamber Music Academy/ECMA) en Günter Pichler en Gerhard Schulz (Alban Berg Quartet).

Het kwartet won vier eerste prijzen bij prestigieuze kamermuziekcompetities: de Carl Nielsen International Chamber Music Competition 2019, de Quatuor á Bordeaux 2019, de International Chamber Music Competition Franz Schubert and Modern Music 2018 en de 7th International Joseph Haydn Chamber Music Competition 2017. In het seizoen 2021/22 was het Simply Quartet het geselecteerde ensemble van de ECHO Rising Stars-serie, gevolgd door debuten in enkele van de belangrijkste concertzalen in Europa. Het kwartet is nu een regelmatige gast in de Wigmore Hall Londen, de Philharmonie Luxemburg, het Wiener Konzerthaus, de Elbphilharmonie, de BOZAR Brussel en het Concertgebouw Amsterdam, evenals op gerenommeerde festivals zoals de Schubertiade Schwarzenberg. Daarnaast hebben tournees het kwartet naar Colombia en China geleid. Dit seizoen staan concerten in de Berliner Philharmonie, Wigmore Hall Londen, de Flagey in Brussel, de Laeishalle Hamburg en het Louvre in Parijs op het programma. Bovendien zal het kwartet in de herfst van 2024 beginnen met zijn gasthooglerschap als strijkkwartet aan het Zhejiang Conservatory of Music.

Simply Quartet

Danfeng Shen, viool

Antonia Rankersberger, viool

Xiang Lyu, altviool

Ivan Valentin Hollup Roald, cello

Joseph Haydn
1732-1809

Strijkkwartet nr. 34 in Bes opus 33 nr. 4

- Allegro moderato
- Scherzo
- Largo
- Presto

Béla Bartók
1881-1945

Strijkkwartet nr. 4 in C, Sz 91

- Allegro
- Prestissimo, con sordino
- Non troppo lento
- Allegretto pizzicato
- Allegro molto

pauze

Ludwig van Beethoven
1770-1827

Strijkkwartet nr. 16 in F opus 135

- Allegretto
- Vivace [Scherzo]
- Lento assai e cantante tranquillo
- Grave ma non troppo tratto - Allegro

Eenheid in verscheidenheid

Hoe geven vier individuen samen vorm aan het koninklijk genre uit de kamermuziek, het strijkkwartet? Naar die eenheid in verscheidenheid streeft het Simply Quartet. Het oorspronkelijk in Shanghai opgerichte kwartet vestigde zich in Wenen om daar in de 'hoofdstad van het strijkkwartet' de traditie op te zuigen en vandaar hun ervaring wereldkundig te maken. Verzoening van tegenstellingen is er ook in dit programma. De minzame Weense esprit van Haydn, de zware atmosfeer bij de Hongaar Bartók en bij Beethoven die, volledig doof, in zijn laatste kwartet glimlachend omkijkt naar Haydn.

Haydn schrijft geschiedenis

Eerste kerstdag 1781 was een historische dag in het leven van Joseph Haydn. Want toen werd een van zijn strijkkwartetten opus 33 uitgevoerd, nota bene in aanwezigheid van de Russische groothertog Paul, de latere tsaar Paul I, en zijn vrouw en de Oostenrijkse keizer in de Weense Hofburg. Zo luisterden Haydn en de groothertog samen naar een van zijn pennenvruchten, gespeeld door zijn collega's van het hof van de Esterházy's, Luigi Tomasini, Franz Aspelmayr, Thaddäus Huber en de cellist Joseph Weigl. Met dit nieuwe opus 33 presenteerde Haydn een ware innovatie. Hij noemde de werken niet 'divertimenti' zoals voorheen, maar strijkkwartetten, en zette daarmee de standaard waaraan alle navolgende componisten van strijkkwartetten zich zouden spiegelen. Er ging een grotere democratie heersen tussen de vier strijkerspartijen, en het onderhoudende karakter kreeg een grotere dosis ernst door het toegenomen contrapunt en de doorwrochte thematische ontwikkeling. Het strijkkwartet was een artistieke maatstaf geworden, een hoogste examen van componeerkunst. Later voegde uitgever Artaria de bijnaam 'Russische' toe, vanwege de aanwezigheid van de groothertog. Een andere bijnaam is 'Vogelkwartet', vanwege de siernoten die het hoofdthema verfraaien, gespeeld door de eerste viool, een element dat terugkomt in de loop van dit deel. Ook het tweede deel, een scherzo dat een nieuwe vermomming is van het vroegere Menuet, heeft kwetterende vogelklanken in de trillers van de eerste viool in het Trio-gedeelte dat alleen door de twee violen wordt gespeeld. In het mooie Adagio zijn de versieringen nog verder uitgebreid. Het laatste deel is een razend snel rondo (rondedans) doorspekt met subtiele accenten.

Zwarte atmosfeer

De zes strijkkwartetten van Béla Bartók zijn ware mijlstenen in het repertoire voor strijkkwartet, vergelijkbaar met de werken van Haydn, Mozart en Beethoven. Ze nemen een centrale plek in in de muziek van de twintigste eeuw, en dat terwijl Bartók eigenlijk van huis uit pianist was. Verder bieden zijn strijkkwartetten doorkijkjes op de verschillende fases in zijn carrière als componist, net als bij de drie genoemde Weense klassiekers. In zijn zes zeer verschillende strijkkwartetten leverde Bartók nieuwe oplossingen voor problemen van vorm, stemvoering en samenklank, intussen gebruik makend van Hongaarse volksmelodieën en bijna alle traditionele contrapuntische technieken. Het genre omspannt nagenoeg zijn gehele compositorische carrière, met uitzondering van zijn laatste jaren in Amerika,

hoewel hij ook daar schetste aan een nooit voltooid zevende strijkkwartet.

Een jaar na het ontoegankelijke en doorwrochte Derde strijkkwartet (1927) schreef Bartók zijn Vierde strijkkwartet, een werk met een helderheid qua vorm die destijds nieuw was in zijn oeuvre. Mogelijk werd hij hier beïnvloed door het Klarinetkwintet van Paul Hindemith. Dit Vierde strijkkwartet heeft een vijfdelige symmetrische vorm, zij het minder rigide dan Hindemith. Zo klinkt hetzelfde thema in deel 1 en 5, en zijn ook deel 2 en 4 thematisch met elkaar verwant. De zo ontstane boogvorm (cyclische vorm) wordt nog eens extra onderstreept door het gebruik van de toonsoorten. Het eerste en laatste deel staan in C, deel 2 en 4 respectievelijk in E en As, beide een grote terts verwijderd van C. Het middendeel is twijfelachtig, hoewel het veel doet denken aan C. Qua stijl is dit kwartet een voortzetting van het Derde strijkkwartet. Het kent dezelfde wrange dissonanten, door het gebruik van kleine intervallen, en dezelfde heftige emotionele spanning, met als resultaat een vergelijkbare genadeloos zwarte atmosfeer.

Kwartet van een dove componist

Een jaartal van belang in het leven van Ludwig van Beethoven en voor de geschiedenis van het strijkkwartet is 1822 geweest. Want toen opende een verre bewonderaar van Beethoven een briefwisseling met de componist. Het was Nikolaus prins Galitzin (1794-1866), een fanatieke muziekliefhebber uit St. Petersburg en een begaafd cellist. Volgens de prins waren veel liefhebbers van Beethovens muziek sinds zijn volledige doofheid totaal vervreemd geraakt van zijn werk, met name van de late werken als de Pianosonate opus 111. Galitzin betreurde het dat Beethoven al geruime tijd geen strijkkwartet meet had geschreven en nodigde hem uit er een aantal voor hem te schrijven. Beethoven ging op het voorstel in en schiep zodoende de hoogste en laatste top van zijn kwartetkunst.

Glimlachend omkijken naar Haydn

Het laatste Strijkkwartet in F opus 135 was tevens het allerlaatste werk dat Beethoven voltooide. De uitgave in 1827 was kort na zijn dood. Het lijkt of Beethoven in dit werk herinneringen ophaalt aan gelukkiger tijden en knipogen geeft aan Haydn, zoveel humor en voor-de-gek-houderij is er in de noten. Het lijkt hier lichtvoetigheid troef, alsof Beethoven het gewichtige genre van het strijkkwartet op de korrel neemt. Geen spoor ook van de zorgen die op de achtergrond speelden, zoals de zelfmoordpoging van zijn neef Karl rond die tijd. Hoogtepunt is wel de Finale die Beethoven betitelde met 'Der schwer gefasste Entschluss'. Daarin stellen altviool en cello in de langzame openingsmaten de vraag: Muss es sein? Het resolute antwoord komt in het plotse Allegro: Es muss sein! Diverse malen klinken nog de vraag en het besliste antwoord. Aan het eind leidt een getokkelde passage naar de gelukkige afloop. Neemt Beethoven hier lachend afscheid van de wereld?

Clemens Romijn